

Bertram Schmiterlöv var verksam in i det sista. Efter stor övertalning ställde han ut på Prins Eugens Waldemarsudde 2000–01. Utställningen fick stort genomslag då hans fria konstnärskap tidigare inte var allmänt känt.

PORTRÄTTMÅLAREN **BERTRAM SCHMITERLÖW**

Nu avslöjas hans unika bildskatt

För två år sedan gick Sveriges store porträttmålare Bertram Schmiterlöv bort. Han var den etablerade konstnären som vid 82 års ålder fick ett genombrott med sitt fria måleri. Syskonen Georg och Teresa trodde att deras far efterlämnat enstaka oljor. Det var fel, berättar de för A&A:s Lars Vikström. Samlingen är både unik och omfattande.

Foto BJÖRN HENRIKSSON, MARTIN SUNDSTRÖM, PER MYREHED, LILLA BUKOWSKIS

Syskonen Georg och Teresa Schmiterlöv har funnit att deras pappa efterlämnat en fantastisk bildskatt.

– Vi står här nu med en omfattande konstsamling av oljemålningar, akvareller och grafiska motiv, berättar Teresa

Schmiterlöv. Det är ju inte direkt lätt att få plats med det hemma. Vår högsta önskan är att samlingen ska exponeras, men inte kommersialiseras, i stället för att den står i ett skyddsrum i Stockholm.

Liksom Anders Zorn försörjde sig Bertram Schmiterlöv

(1920–2002) som porträttmålare. Han var under flera decennier den store och mest anlitade porträttmålaren i Sverige, och omkring 600–700 oljemålningar av representanter för näringsliv och offentlig förvaltning hänger runtom i landet. Bland annat är han representerad på

Nationalmuseum och i Gripscholms porträttsamling.

Men redan innan dess var han faktiskt en väl etablerad konstnär i Argentina. År 1945 lämnade han Stockholm och flyttade till staden Jujuy i norra Argentina vid gränsen mot Bolivia, tillsammans med sin mor och

Målningen från Argentina av en begravningsvagn (1954) ropades ut för 30 000–40 000 kr på Lilla Bukowskis tidigt i höstas men återropades. Mått 72x119 cm.

”Makten och härligheten” (1968) såldes på Stockholms Auktionsverk hösten 2003. Det var första gången som någon av Schmiterlöws målningar kom ut på auktionsmarknaden. Priset blev 110 000 kr (50 000–60 000). Mått 100x110 cm.

En kvinna och en man vid ett bord. Ett öga och en arm skapar bildens laddning och frågorna. Vad talar de om, vad händer mellan dem, vilka är de? Endast en konstnär som ägnat hela sitt liv åt att studera och avbilda människor kan med sådan enkelhet väcka vår

fantasi. Döljer någon sin hand och knyter sin näve om kärleken vore enkel? Restaurangscenen från Jujuy, 62x77 cm, populärt kallad ”Ögat” (1995) såldes för 180 000 kr (60 000–80 000) på Stockholms Auktionsverks moderna kvalitetsauktion i våras.

"Alejandro Armeya från Jujuy" (1991) är ett av många verk från Argentina, det land Schmiterlöv pendlade fram och tillbaka till under hela sitt liv.

Under flera decennier var Bertram Schmiterlöv Sveriges store porträttmålare. Han hann avporträttera en rad företrädare för näringsliv och offentlig förvaltning. Här industrimannen Curt Nicolin, 1984.

Människans olika tillstånd då hon lämnar medvetandet fascinerade Schmiterlöv. Oljemålning från 1990.

BERTRAM SCHMITERLÖW

Konstnär med dubbel palett

sin yngre bror. Han kom att stanna i tio år och pendlade fram och åter under resten av sitt liv.

Men det är alltså inte för sitt porträttmåleri som Bertram Schmiterlöv uppmärksammats under senare år, utan i stället för det där andra han gjorde, det fria måleriet, som han nu efterlämnat och som inte så många hade sett förrän för några år sedan.

Först kom boken om Schmiterlöws konstnärskap, "Från mina två världar", 1998 i samarbete med Patrik Reuterswärd. Därefter följde den kritikerrosade stora separatutställningen på Waldemarsudde 2000–01 och sedan visades filmen "Två bröder, två världar" av Tom Alandh på teve. Då, vid 82 års ålder, var genombrottet ett faktum.

En vinterdag promenerade jag i väg till galleri Cupido för att träffa Bertram Schmiterlöv och se den akvarellutställning som han, sporrad av framgångarna, till slut äntligen bestämt sig för att ordna. I lokalen mötte sonen Georg: "Pappa dog för en vecka sedan, men vi bestämde ändå att arrangera utställningen." Nu i efterhand berättar

Georg att det kändes rätt absurt. För tillfället står han i skyddsrummet och försöker fotografera hela samlingen.

IAKTTAGELSE-FÖRMÅGA

För Bertram Schmiterlöv var det människan som stod i centrum för måleriet. När jag träffade denne äldre gentleman, med en underfundig humor, i samband med utställningen på Waldemarsudde berättade han för mig: "Jag tittar alltid på munnen eller händerna hos en människa, för de avslöjar mycket. Ögonen kan de flesta kontrollera, men knappast munnen eller händerna. Och lyckas man kontrollera allt på en gång, då är man väldigt duktig."

I sitt måleri knyter Schmiterlöv an till en nordisk expressionism, men ofta med en färgskala och ett inslag av naivism som för tankarna till en latinsk tradition. I hans människoskildringar finns ibland en tragik, men ändå ett lugnt allvar och ofta en stark social empati. I flera verk behandlar han människans behov, som ätandet eller sömnen.

I en recension av utställningen på Waldemarsudde skrev jag att där finns "några målningar som faktiskt närmar sig ren mästarklass och ett akvarellmåleri av mycket hög kvalitet. Ett konstnärskap som helt klart ska lyftas fram jämte de etablerade namnen och ges en mycket mer framskjuten position i svenskt måleri".

UPPSKATTAD PÅ AUKTION

Förra hösten såldes en av Schmiterlöws målningar för första gången på auktion. Slutpriset blev 110 000 kronor. I våras såldes målningen "Ögat" för 180 000 kronor. Båda på Stockholms Auktionsverk.

Syskonen Teresa och Georg Schmiterlöv fick ett oväntat arv av sin far. Vad de först trodde var ett antal oljemålningar visade sig vara en stor samling konst. Nu håller de på att gå igenom samlingen och målet är att så många som möjligt ska få ta del av den.

"Endast en konstnär som ägnat hela sitt liv åt att studera och avbilda människor kan med sådan enkelhet väcka vår fantasi"

Det är tämligen ovanligt att en så här stor sammanhållen samling finns kvar. Teresa Schmiterlöv berättar:

– Det speciella med pappa var ju att han, till skillnad från de flesta andra konstnärer, inte behövde ställa ut för att sälja, eftersom han var ekonomiskt oberoende tack vare sitt porträttmåleri. Han var i sitt konstnärskap ganska skygg och ville inte gärna utsätta sig för det här med utställningar, när han inte behövde.

Georg Schmiterlöv tillägger: – Därför sitter vi nu här med en stor samling, som vi vill att så många som möjligt ska kunna få se. Det är samtidigt ett ansvar mot pappa och skyldighet mot ett konstnärskap.

LÄSA MERA

Bertram Schmiterlöv & Patrik Reuterswärd, "Från mina två världar", Carlsson 1998.

Stark social empati och en förståelse för människans villkor återfinns i många av Schmiterlöws målningar. "Äldre kvinna med kryckor" (1995).